

**Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjo
Egidijaus Šileikio atskiroji nuomonė
dėl Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimo**

(„Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies (2012 m. kovo 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“)

Vilnius, 2012 m. rugsėjo 8 d.

Įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme (55 straipsnio 5 dalis) įtvirtintą teisę pateikti atskirąją nuomonę dėl Konstitucinio Teismo nutarimo, pažymiu, kad:

1) iš dalies sutinku, kad Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarime (toliau – Nutarimas) galima rasti argumentų, kuriais pakankamai pagrindžiama pozicija dėl (a) atitinkamų teisės nuostatų, kylančių iš tarptautinės teisės, žemesnės juridinės galios ir doktrininio potencialo subordinacijos nacionalinės Konstitucijos tekstui bei jos potekstės esamam oficialiam išaiškinimui, ir (b) tuo nulemtu vertintų Seimo rinkimų įstatymų nuostatų prieštaravimo Konstitucijai. Taigi iš principo pripažįstu Nutarime suformuluotos Konstitucinio Teismo pozicijos juridinę galią;

2) nesutinku su esmine Nutarimo nuostata, kad Konstitucijos pataisa (ar net kelios pataisos) esą yra „vienintelis būdas“ įgyvendinti Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2011 m. sausio 6 d. sprendimą (žr. motyvuojamosios dalies III skyriaus pabaigą). Mano manymu, šioje Nutarimo nuostatoje ir ją nulėmusiuose argumentuose atsispindi perdėtos „ambicijos“ EŽTT atžvilgiu, perdėtas „aktyvizmas“ Seimo atžvilgiu, juolab (svarbiausia!) abejingumas Konstitucijos *teksto stabilumo* principui (vertybei).

Lietuvos Konstitucijos *teksto stabilumo* principas (vertybė) net nepaminėtas(a) Nutarime, tarsi dėl jo (jos) ypatingos reikšmės nebūtų garbių teisės mokslininkų (tarp jų – esamų ir buvusių Konstitucinio Teismo teisėjų) publikacijose suformuluotų teiginių, juolab ankstesnės itin aiškios oficialios doktrinos, pirmiausia – tos, kuri suformuluota Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime.

Tame nutarime pabrėžta: „Konstitucijos stabilumas yra tokia jos savybė [...]. *Konstitucijos stabilumas - didžiulė teisinė vertybė* (išryškinta – aut.)“; „Viena iš sąlygų, užtikrinančių Konstitucijos, kaip teisinės realybės, stabilumą, yra jos *teksto stabilumas* (išryškinta – aut.)“.

Todėl, mano manymu, Nutarime, dėl kurio teikiama ši atskiroji nuomonė, turėjo būti itin aiškiai ir išsamiai „išdiskutuotas“ (pasvertas) klausimas (*bent dviejuose trijuose puslapiuose „surašytas“ atsakymas!*), kodėl nėra jokios (net menkiausio galimybės) taikyti tokią konstitucinės justicijos doktrininę nuostatą: „[...] ypač pabrėžtina, kad oficialios konstitucinės doktrinos tolesnis aiškinimas ir plėtojimas, *inter alia* oficialių konstitucinių doktrininę nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, [...] leidžia atskleisti giluminį Konstitucijos potencialą *nekeičiant jos teksto* (išryškinta – *aut.*) ir šiuo atžvilgiu pritaikyti Konstituciją prie *socialinio gyvenimo pokyčių* (išryškinta – *aut.*) [...]“ (minėtas Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Taigi, nurodant Konstitucijos „pataisą (-as)“ kaip „vienintelį būdą“ įgyvendinti minėtą EŽTT sprendimą, mano manymu, Nutarimo oficialus pavadinimas akademinėje mokslinėje jurisprudencijoje gali būti pagrįstai perfrazuojamas kandžiais žodžiais „vienintelio būdo byla“ (kaip Vokietijos Konstitucinio Teismo vadinamieji „*Solange*“ (*lietuviškai*: „Tol, kol“) sprendimai Nr.1 ar Nr.2 Europos Sąjungos teisės atžvilgiu), kadangi Nutarime be jokių išsamių argumentų ne tik neįvertinta (nenurodyta) ankstesnė doktrina apie formaliam Konstitucijos keitimui/papildymui esančią *alternatyvą* (oficialios Konstitucijos potekstės sampratos ir kartu „jurisprudencinės Konstitucijos“ pakoregavimą), bet ir atsisakyta galimybės išvengti Konstitucijos pataisos (pataisų) ir su tuo susijusių grėsmių Konstitucijos *teksto* stabilumui. Beveik išėitų, kad... „po mūsų nors ir tvanas“... (žr. toliau, ypač šios nuomonės – nesutikimo – aspektus Nr. 3, 5).

Pastarieji ir kiti šios atskirosios nuomonės kritiški teiginiai nereiškia, kad pagal šių teiginių autorių esą reikėjo pakoreguoti visą apkaltos oficialią doktriną. Anaiptol. Nekeičiant nei tautos savignyos aspekto, nei traukimo konstitucinės atsakomybės ar konstitucinės sankcijos, taip pat kitų esminių (pvz., tikslo, prasmės) apkaltos instituto elementų sampratos, mano manymu, reikėjo (derėjo) tik:

a) atskaitos (išėities) pagrindu pasirinkti paties Konstitucinio Teismo ankstesnės doktrinos žodžius: „būtinybę [...] reinterpretuoti [...] gali lemti [...] būtinybė *didinti galimybes* (išryškinta – *aut.*) įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises [...]“ (žr. Nutarimo motyvuojamosios dalies II skyriaus 2 punkto 2 pastraipą). Juk akivaizdu, kaip EŽTT sprendimas didina galimybes įgyvendinti asmens teisę būti nacionalinio parlamento nariu;

b) koreguoti (švelninti) tik tokius kategoriškus – su apkaltos padariniu – susijusius žodžius, kaip „niekada negali būti“ (žr. Nutarimo motyvuojamosios dalies IV skyriaus 4 punktą);

c) pritaikyti ankstesnę oficialią doktriną dėl konstituciškai tinkamo (nei pernelyg mažo, nei pernelyg didelio) apkaltos *iniciatorių skaičiaus*, kuris – vienas iš esminių apkaltos konstitucinio lygmens aspektų – gali būti įtvirtintas (reglamentuotas) Seimo statute (ordinarinėje teisėje!), doktriną (taip pat konstituciškai tinkamo Seimo narių frakcijos *steigėjų skaičiaus*, kuris taip pat gali būti nustatytas ir keičiamas Seimo statute, doktriną), t. y. išryškinti Seimo galimybes (ir jų ribas) nustatyti teisės būti Seimo nariu laikino ribojimo terminą, kuris pagal Konstituciją negali būti neproporcingai mažas ar didelis;

d) vertinti, ar Seimo nustatytas 4 metų terminas (laikinas apribojimas būti Seimo nariu), įtvirtintas ginčijamame reglamentavime, pagal Konstituciją yra proporcingas tikslui pasiekti ir konstitucinės atsakomybės specifikai atspindėti.

Visa tai padarius Nutarimas galėjo būti ne mažiau suverenos ir kūrybingos institucijos priimto akto pavyzdžiu tiek EŽTT, tiek Seimo atžvilgiu, kadangi labai norint (juolab jau ne kartą rodžius teisinį „aktyvizmą“) nesunku rasti pakankamų teisinių argumentų, jog (a) 4 metų ribojimo terminas yra neproporcingas Lietuvos Konstitucijos (specifinio apkaltos instituto elementų visumos) požiūriu ir (b) Seimo priimtu įstatymu gali būti susietas su, pvz., *ne mažiau kaip* dviejų Seimo nario kadencijų trukme (ne mažiau 8 metų terminu). Tokia pozicija (kontrolės technika) būtų leidusi Seimui *rinktis* konkretų terminą (pvz., 8 ar 10 metų).

Žinoma, pastarasis teiginys (jei jis būtų įterptas į Nutarimą) dėl ne mažesnio kaip 8 metų termino, išvesto iš Konstitucijos potekstės (apkaltos specifikos), sukeltų abejonių ir diskusijų bangą. Tačiau ši banga, mano manymu, būtų mažesnė palyginti su ta, kurią Lietuvos ir kitų valstybių teisininkų ir politikų (ypač mokslininkų) bendruomenėje gali sukelti minėta „vienintelio būdo“ koncepcija ir ypač unikali doktrininė nuostata: „Vadinasi, Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas *pats savaime negali būti konstituciniu pagrindu* (išryškinta – *aut.*) reinterpretuoti (koreguoti) [...]“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies III skyriaus 5 punkto 3 pastraipa);

3) nesutinku su Nutarimo nuostata, kad minėtas EŽTT sprendimas esą turi būti suderintas su „Konstitucijos, *inter alia* 59 straipsnio 2 dalies ir 74 straipsnio nuostatomis“ (žr. minėtos dalies 6 punkto 2 pastraipos 1 sakinį).

Ši nuostata pernelyg aiškiai (nors ir subtiliai, per magišką žodelį „*inter alia*“) skverbiasi į Seimo vykdomos teisėkūros politiką, t. y. perša Seimui mintį, kad minėtam EŽTT sprendimui (apgintai asmens teisei būti nacionalinio parlamento nariu) įgyvendinti esą pakaktų pakeisti/papildyti *minimum* du Konstitucijos straipsnius (59 str. 2 d., 74 str.),

ir tuo esą nebūtų iškreiptas Lietuvos konstitucinio apkaltos instituto vientisumo principas ir jo konceptualaus supratimo pagrindai (daugiau žr., pvz., šių eilučių autoriaus straipsnių leidinyje „Jurisprudencija“, Nr. 19(3)).

Tokioje pozicijoje pagrindė problema, mano manymu, glūdi tame, kad (kaip nesyk atspindėta Konstitucinio Teismo nutarimuose) Konstitucijos (ir jos galimų pataisų) negalima suprasti (aiškinti) remiantis (vadovaujantis) žemesnės galios teisės aktais, taigi ir EŽTT sprendimu, kuriame kalbama tik apie asmens teisę būti nacionalinio parlamento nariu, bet nekalbama apie (su asmens privatumu ir saviraiška itin susijusią) teisę būti valstybės kontrolieriumi (nacionalinių Audito rūmų vadovu) ar apeliacinės ir kasacinės instancijos teismo teisėju, taip pat renkamu valstybės vadovu.

Todėl, mano manymu, susidaro prieštaringas įspūdis, kad Nutarimas (tarsi Vyriausybės parengtas Konstitucijos keitimo projektas) perša tokią „inter alia“ dviejų (konkrečių!) Konstitucijos nuostatų keitimo/papildymo mintį, kuri grindžiama ne Lietuvos Konstitucija (joje įtvirtintos apkaltos trims adresatams: parlamentarams, valstybės vadovui ir tam tikriems teisėjams) samprata, bet EŽTT sprendimu (apgintos minėtos teisės apimtimi), ir tai daroma pagal tokį abejotiną principą: *jei* EŽTT sprendime nekalbama apie draudimą būti valstybės kontrolieriumi (nacionalinių Audito rūmų vadovu), apeliacinės ar kasacinės instancijos teismo teisėju ir renkamu valstybės vadovu, *tai* priimant Lietuvos Konstitucijos pataisas tik tam EŽTT sprendimui įgyvendinti esą reikia vadovautis būtent to sprendimo (jo rezoliucijos), bet ne trijų Lietuvos Konstitucijos „subinstitūtų“ (apkaltos Seimo nariui, apkaltos valstybės vadovui, apkaltos teisėjui) samprata. Ši samprata tikrai negali būti susiaurinta iki („inter alia“) Konstitucijos 59 straipsnio 2 dalies ir 74 straipsnio sampratos (žr. toliau).

Taigi, mano manymu, susidaro prieštaravimas. Viena vertus, EŽTT sprendimas, kaip minėta, „negali būti konstituciniu pagrindu reinterpretuoti [...]“, kita vertus, EŽTT sprendimui įgyvendinti Seimas turi pakeisti mažų mažiausiai dvi (konkrečiai nurodytas) Konstitucijos nuostatas.

Išeina, kad EŽTT sprendimas yra inspiracijos šaltinis (*source d'inspiration*) tik Seimui, bet ne Konstituciniam Teismui, nors būtent Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstituciją ir vertindamas ginčijamas nuostatas, *daugybę kartų* tiesiogiai nurodydavo EŽTT sprendimus ir juos neretai įterpdavo net į tą motyvuojamąsios dalies skyrių, kuris skirtas *doktrinai* (Konstitucijos aiškinimui!) (žr. toliau).

Kitaip tariant, mano manymu, gali susidaryti įspūdis, kad konstitucinė justicija Nutarime pernelyg suartėjo su abstrakčios normų kontrolės šalutinių (politologinių,

personifikuotų) aspektų vertinimo konstravimu: *kai* „reikėjo“, tai tam tikruose nutarimuose EŽTT sprendimas tapdavo inspiracija jį nurodyti (ir juo remtis) būtent Lietuvos Konstitucijos aiškinimui skirtame motyvuojamąsios dalies skirsnyje, tačiau *kai* dabar esą „nereikia“ (nes tiesiai „neveda“ į prieštaravimą), tai EŽTT sprendimas nurodomas tik kaip inspiracija Seimui...

Viso to viršūnė, mano manymu, – Nutarime deramo įvertinimo (sukonkretinimo) nesulaukusi Konstitucinio Teismo 2000 metų gegužės 8 d. nutarimo (neperfrazuota) nuostata „Pažymėtina, kad Europos žmogaus teisių teismo *jurisprudencija kaip teisės aiškinimo šaltinis yra aktuali ir Lietuvos teisės aiškinimui ir taikymui* (išryškinta – *aut.*)“.

Ši nuostata daugybę kartų tiksliai (be jokių naujų ar papildomų intarpų ar įžangų) pakartota Konstitucinio Teismo nutarimuose, kuriuos net sunku suskaičiuoti (žr., pvz., 2012 m. vasario 6 d. nutarimą: „Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad [...] EŽTT [...] jurisprudencija [...] šaltinis [...] Lietuvos teisės aiškinimui [...]“). Tačiau Nutarime, dėl kurio teikiama ši atskiroji nuomonė, minėta nuostata (jos kalbinė konstrukcija) kažkodėl pakito, t. y. pakrypo „negatyviai neutralia“ ar bent jau abejonių turinčia linkme: nėra įprastos pozityvios įžangos „Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs“, atsirado neįpratai neutrali (rezervuota) įžanga „Nors“: „Nors Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, aktuali ir Lietuvos teisės aiškinimui ir taikymui, jo jurisdikcija nepakeičia Konstitucinio Teismo įgaliojimų oficialiai aiškinti Konstituciją.“ (motyvuojamąsios dalies III skyriaus 2 punkto paskutinės – 5 - pastraipos 2 sakiny). Dėl to, mano manymu, oficialus Nutarimo pavadinimas akademinėje mokslinėje jurisprudencijoje gali būti pagrįstai perfrazuotas ir dar kitokiais žodžiais, pvz., tokiais: „byla *Nors*“.

Mano pozicija: kaip vientisu turi laikomas apkaltos institutas (esmės, prasmės požiūriu), taip vientisas turi būti apkaltos padarinių (to instituto elemento) supratimas.

Kadangi pirminė apkaltos padarinių (neterminuoto draudimo būti prisaikdintam Konstitucijos nuostatų pagrindu) samprata buvo suformuluota remiantis *visuminio konstituciniu reguliavimu* (kitais Konstitucinio Teismo žodžiais tariau, „Konstitucijos dvasia“), tai, mano manymu, nėra jokio pagrindo Nutarime sukonkretinti, kad ši samprata buvo išvesta iš Konstitucijos 59 straipsnio 2 dalies ir 74 straipsnio ir kad Seimui neva nebūtina pakeisti „visuminio konstitucinio reguliavimo“ ir (svarbiausia) „Konstitucijos dvasios“. Tai esą savaime pasikeis, jei bus pakeistas 59 straipsnio 2 dalis ir 74 straipsnis...

Taigi kategoriškai nesutinku su pozicija, kad *visuminį konstitucinį reguliavimą* („Konstitucijos dvasią“) esą galima keisti keičiant dvi Konstitucijos V skirsnyje „Seimas“

įterptas nuostatas. Jei tai išties galima (įmanoma konstitucinės dogmatikos požiūriu), tai man sunku nuoširdžiai suprasti, kodėl atitinkami garbūs teisės mokslininkai (buvę Konstitucinio Teismo teisėjai) ne taip seniai kategoriškai nesutiko su esą akivaizdžiai ydingu ir grėsmingu (šių eilučių autoriaus) abstrakčiu moksliniu pasamprotavimu (be kita ko, viešai transliuoto ir netikėtą rezonansą įgavusio radijo laidos pokalbio lygmenyje), kad dvigubos pilietybės sampratą (Konstitucijos 12 str. 2 d.), tebūnie kylančią iš referendumu keičiamo Konstitucijos I skirsnio, įmanoma korektiškai (logiškai ir sistemiškai) šiek tiek praplėsti, atitinkamai pakeičiant Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalį, kurioje akivaizdžiai atsispindi „pozityvi diskriminacija“, t. y. vienos tautybės asmenų statuso pagerinimas palyginti su kitų (kitos tautybės) asmenų, norinčių būti Lietuvos valstybės jurisdikcijoje, statusu;

4) nesutinku su Nutarime pateikta apkaltos instituto išvedimo iš Konstitucijos (įžvelgimo joje) „vietos“ (preciziškai nurodyto „straipsnio – šaltinio“) samprata. Teiginys „iš Konstitucijos 74 straipsnyje įtvirtinto apkaltos instituto“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies II skyriaus 5 punkto 2 sakiny, III skyriaus 2 pastraipa), mano manymu, kritikuotinas konceptuali požiūriu. Su tuo nesutinkant, tektų bergždžiai diskutuoti, kuo remiantis galima suprasti Konstitucijos 74 straipsnį kaip esą vienintelį, kuris „įtvirtina apkaltos institutą“, jei jame *net nepaminėtas* Konstitucinis Teismas, kuris pagal 150 straipsnio 3 dalies 4 punktą vertina (išvadoje nulemia) „pradėtos apkaltos bylos“ juridinius aspektus.

Konstitucinį apkaltos institutą, mano manymu, iš esmės įtvirtina (sudaro) mažiausiai *devynios* (tiesiogiai išreikštos) Konstitucijos (63 str. 5 p., 74 str., 86 str. 2 d., 88 str. 5 p., 89 str. 1 d. 1 sak., 105 str. 3 d. 4 p., 107 str. 3 d., 108 str. 5 p., 116 str.) nuostatos (jų grupė), kuriuose arba tiesiogiai kalbama apie apkaltą, arba ji turima omenyje (žr. 107 straipsnio 3 dalį).

Be to, ši gausi „eksplicitinių“ Konstitucijos nuostatų grupė, įtvirtinanti, be kita ko, apkaltos institutą, neatskiriama nuo bendrųjų konstitucinių principų, ypač Konstitucinio Teismo 2004 m. balandį pabrėžto *asmens teisių ir laisvių gynimo principo* („Apkaltos institutas Lietuvos konstitucinėje sistemoje sietinas ir su [...] konstituciniais asmens teisių ir laisvių apsaugos principais“; Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 15 d. nutarimas).

Būtent asmens teisių gynimo principas (ir su juo susijusi Nutarime nurodyta ankstesnės doktrinos nuostata, kad „būtinybę [...] reinterpretuoti [...] gali lemti [...] būtinybė *didinti galimybes* (išryškinta – *aut.*) įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises [...]“), kaip apkaltos instituto (ne vien tik jo) elementas, buvo/yra sustiprintas (išryškintas) EŽTT 2011 m. sausio 6 d. sprendimu ir, deja, Nutarime pateiktas, mano manymu, taip

atsainiai, kad gali susidaryti itin kontraversiškas įspūdis: *jei* dėl asmens teisių (apkaltos instituto elemento) platesnės sampratos, kurią inspiravo EŽTT, būtų koreguojama oficiali konstitucinė doktrina („jurisprudencinė Konstitucija“), *tai* esą pasikeistų Konstitucijoje įtvirtinta... „vertybių sistema“ (!), kuri neva neapima asmens teisių ir jų plėtros imperatyvo...;

5) nesutinku su tuo, kad Nutarime, t. y. nagrinėjant precedento neturinčią (gal tik vieną kartą per dešimtmetį ar tam tikros Konstitucinio Teismo sudėties įgaliojimų trukmę pasitaikančią) bylą, kurioje itin ryškus tarptautinės teisės kontekstas) nėra suformuluotas kaimyninės Lenkijos, taip pat Vokietijos ir kitų valstybių konstitucinėje justicijoje pripažįstamas (išvestas) konstitucinis principas, kad nacionalinę Konstituciją būtina aiškinti tarptautinei teisei *draugišku (palankiu) būdu*.

Šis konstitucinis principas, mano manymu, turi būti atitinkamai (pagal situaciją nebūtinai visiškai vienodai) taikomas:

– tiek *prieš* (dar akivaizdžiai nepasireiškusią, dar nežinomą) Lietuvos Konstitucinio Teismo ir EŽTT jurisprudencijų (tam tikru aspektu) sankirtą (įtampą), kai Konstitucinis Teismas pagal Konstitucijos potekstę pirmąsyk formuluoja tam tikrą poziciją (pvz., 2004 m. – apkaltos padarinių aspektu), kuri dar nekelia įtampos su atitinkama (nesuformuluota, palyginti senoka ar plačiai nežinoma) diametraliai priešinga EŽTT jurisprudencija,

– tiek tokiai sankirtai atsiradus (dėl vėliau priimto – konceptualiai kitokio – EŽTT sprendimo), kai Konstitucinis Teismas pakartotinai vertina tam tikrą (kontraversišką) nacionalinės teisės aspektą (Nutarime – apkaltos padarinių oficialią doktrininę sampratą), kurio atžvilgiu EŽTT jau suformulavo diametraliai priešingą poziciją.

Paprastiau tariant, mano pozicija grindžiama tokiu elementariu (logiškai nuosekliu) nusistatymu: jei pagal minėtą principą (dėl tarptautinei teisės draugiško – palankaus – Konstitucijos interpretavimo) Konstitucinis Teismas negali suformuluoti tokį asmens teisių aiškinimą, kuris *kertasi* su esamu EŽTT aiškinimu, tai tokia pati taisyklė turi būti lanksčiai ir kūrybiškai (vengiant formalaus ir Strasbūrai užgaulaus kategoriškumo: „savaiame negali būti konstituciniu pagrindu reinterpretuoti (koreguoti) [...]“) taikoma ir tuo atveju, kai EŽTT vėliau suformuluoja naują tam tikros asmens teisės aiškinimą, kuris *kertasi* su Konstitucinio Teismo anksčiau pateiktu tos teisės aiškinimu, ir Konstitucinis Teismas vėl nagrinėja bylą (priima Nutarimą, dėl kurio teikiama ši atskiroji nuomonė), kurios (kurio) esmę sudaro tos pačios teisės (būti nacionalinio parlamento nariu) aiškinimas.

Žinoma, minėtos taisyklės (Konstitucijos aiškinimo ir plėtojimo principo) neįmanoma laikyti (ją pritaikyti), jei Konstitucinio Teismo sukurtas tam tikros asmens teisės (ar jos

leistino apribojimo) aiškinimas buvo/yra paremtas vienareikšmiai suformuluotu Konstitucijos tekstu (vienareikšme formuluote). Tik tokiu atveju Konstitucijos teksto keitimas Seimo (ar referendumu veikiančios tautos) priimtu įstatymu – „vienintelis būdas“ pašalinti pasireiškusių dviejų teismų jurisprudencijų sankirtą.

Paprasčiau tariant, nei Vokietijos, nei Lietuvos Konstitucinis Teismas negalėtų pasitelkti jokios „reinterpretacijos“ doktrinos(ų) konfliktui pašalinti, jei jo atitinkamas aiškinimas (asmens teisės apribojimo *pateisinimas*) buvo/yra grindžiamas tokia Konstitucijoje tiesiogiai išreikšta nuostata, kuri pagal teisinę konstrukciją prilygsta, pvz., rezonansinei Vokietijos Pagrindinio Įstatymo (teksto) vienareikšmei formuluotei apie išimtinai vyrų (ne moterų) karinės tarnybos pareigą.

Tačiau visiškai kitokia situacija atsispindi Nutarime, dėl kurio teikiama ši atskiroji nuomonė. Lietuvos Konstitucijos tekste nėra jokios vienareikšmės formuluotės, kuri neleistų Lietuvos Konstituciniam Teismui po minėto EŽTT 2011 m. sausio 6 d. sprendimo atitinkamai koreguoti savo 2004 m. sukonstruotą doktriną (viso labo keletą nuostatų, tarp jų: „niekada negali būti“) tarptautinei teisei draugišku (palankiu) būdu;

6) nesutinku su Nutarime (motyvuojamosios dalies IV skyriaus 7 ir 8 punkte, rezoliucijos 2 punkte) *išplėstu (pareiškėjo neginčyto!)* problematikos aspekto tyrimu, t. y. „trečio“ apkaltos procedūrinio pagrindo – „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“ – aiškinimu, kuris be jokių argumentų – be koregavimui reikalingos būtinybės, neišvengiamumo nurodymo (žr. toliau) – galutinai sutvirtina 2004 m. pradėjusią subtiliai ryškėti Konstitucinio Teismo 1999-2001 m. doktrinos apie Konstitucijai neprieštaraujančią „supaprastintą apkaltą“ neargumentuotą (nutylėtą) pakeitimą.

Pagal Konstitucinio Teismo 1999–2001 m. doktriną nekyla jokių abejonių, kad Seimas turi įgaliojimus *diferencijuoti* apkaltos procesą pagal „pirmą“/„antrą“ apkaltos procedūrinį pagrindą (šiuurkštus Konstitucijos pažeidimas/priesaikos sulaužymas) ir minėtą „trečią“ procedūrinį pagrindą (paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas). Taigi Seimui leidžiama institucionalizuoti tokią „supaprastintą apkaltą“, kurios modelis buvo pritaikytas Seimo nariui A. B. ne tik be Seimo sudarytos Specialios tyrimo komisijos, bet ir *be jokios Konstitucinio Teismo išvados*, kurios Seimas neprašė ir neturėjo prašyti, nes to visiškai nereikalavo/nesuponavo tuometinė Konstitucinio Teismo pozicija.

Todėl sunku suprasti ir pateisinti, kodėl oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo reikalavimai (ypač „neišvengiamybė“ ir „objektyvi būtinybė“; žr. Nutarimo motyvuojamosios dalies II skyriaus 2 punkto 4 sakinį) nei 2004 m. priimtuose Konstitucinio Teismo nutarimuose, nei šiame 2012 m. rugsėjo 5 d. priimtame Nutarime nėra pritaikyti

gana radikaliai (tačiau nutylėtai) doktrinos giluminiam pakeitimui, kuriuo minėtas „trečias“ apkaltos procedūrinis pagrindas, iki tol laikytas „savarankišku“, pajungiamas (subordinuojamas) „pirmam“/„antram“ procedūriniam pagrindui, nes yra susiejamas su (tam tikrose situacijose privaloma tampančia) Konstitucinio Teismo *išvada dėl bendrosios kompetencijos teismo* jau nustatyto nusikaltimo... papildomo konstitucinio pavertinimo – šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo įžvelgimo/nejžvelgimo. Taigi dabar „trečias“ procedūrinis pagrindas sąlygiškai išlieka „savarankiškas“ tik tiek, kiek paaiškėjęs nusikaltimas pagal paprastąją (įstatymo lygmens) baudžiamąją teisę yra akivaizdžiai sunkus (tyčinis), tačiau jis netenka „savarankiškumo“ tuo atveju, jei paaiškėjęs nusikaltimas – neatsargus, nesunkus, padarytas iš nesavanaudiškų paskatų ir pan. (daugiau žr. šių eilučių autoriaus straipsnį, publikuotą 2012 m. išleistame *Liber Amicorum* J. Prapiesčiui).

Išsina, kad įstatymo, taigi ir BK, nesilaikymas (draudimų pažeidimas), kurio kvalifikavimui bendrosios kompetencijos teismas neranda jokios kitokios „deliktą charakterizuojančios kategorijos“ kaip tik „nusikaltimas“, pagal Konstitucijos 28 straipsnį (konstitucinę visų asmenų pareigą laikytis įstatymų) ir konstituciškai perskaitomus Seimo nario ar Respublikos Prezidento priesaikos žodžius... esą galėtų būti ir „nešiurkštus“ Konstitucijos pažeidimas ar net priesaikos „nesulaužymas“....

Taigi dabar tampa visiškai aišku (to aiškumo anksčiau iš dalies stigo), kad (a) gali būti ir toks Seimo nario pareigas einantis asmuo, kuris jo parlamentinių įgaliojimų laikotarpyje yra „nuteistas“ („teistas“) bendrosios kompetencijos teisme, t. y. galutinai ir neskundžiamai pripažintas *kaltu padaręs nusikaltimą*, tačiau jo mandato Seimas nebegali panaikinti „supaprastinta tvarka“, nes tam reikia prašyti Konstitucinio Teismo išvados (gauti atitinkamą faktą nustatančią išvadą), ir kad (b) ypatingus konstitucinius tautos atstovo įgaliojimus turintis asmuo, teismo jau galutinai pripažintas kaltu padaręs nusikaltimą, tuo nusikaltimu neva *savaimė* nesulaužo Seimo nario priesaikos žodžių „prisiekiu gerbti ir vykdyti [...] įstatymus“...;

Mano pozicija: jei Konstitucijos pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją negalima aiškinti (suprasti) pagal Seimo priimtus įstatymus, tai apkaltos procedūrinio pagrindo „paaiškėjęs, jog padarytas nusikaltimas“ negalima aiškinti (suprasti) pagal baudžiamojoje teisėje (BK) diferencijuojamus nusikaltimus.

Todėl Nutarime tiesiogiai ir netiesiogiai įžvelgiant (2004 m. ir vėlesnės konstitucinės justicijos pagrindu) ne *bet kokius* (Konstitucijos 56 straipsnio 2 dalyje ir 74 straipsnyje nediferencijuojamus!) įstatymų (BK) nuostatose įtvirtintus „nusikaltimus“, bet tam tikrus

(*lengvus, nesunkius ar netyčinius*) nusikaltimus, mano manymu, akivaizdžiai vadovaujamosi ne tiek Konstitucijoje, kiek įstatymų leidėjo teisėkūroje atspindinčiu nusikaltimų skirstymu, kuris gali bet kada pakisti vieno ar kito Seimo nario iniciatyvos pagrindu;

7) pažymėdamas bylos specifiką, nesutinku su tuo, kad 70 ar 80 procentų Nutarimo motyvuojamosios dalies „doktrinos“ skyriaus nuostatų (sakinių!) ir galutinių argumentų formuluočių sudaro citatos ir priminimai.

Kaip visos pastarųjų metų konstitucinės justicijos bylos, taip ir ši byla, kažkodėl baigta nagrinėti tokiu Nutarimu, kurio „surašymas“ paremtas ne tiek konkrečiai bylai skirtu problematikos „išdiskutavimu“ (išsamiu ir įvairiapusiu problematikos „pasvėrimu“), kiek citavimu ir kitaip perteikiamu ankstesnės oficialios doktrinos priminimu.

Nenurodytas nei vienas EŽTT argumentas. Nėra polemikos.

Egidijus Šileikis